

Recenzja opracowania

K. Bielawska, A. Chłoń-Domińczak, D. Stańko

**“Retreat from mandatory pension funds in countries of the Eastern and Central Europe
in result of financial and fiscal crisis:
Causes, effects and recommendations for fiscal rules”**

Warszawa, czerwiec 2015, 107 s.

Opracowanie (zwane dalej Raportem) przedstawia wyniki badań finansowanych z grantu Narodowego Centrum Nauki UMO-2012/05/B/HS4/04206.

Ogólna ocena opracowania jest bardzo pozytywna. Raport dokumentuje realizację w pełni zakładanego celu badań, jakim była (s. 6) „analiza w różnych wymiarach przyczyn i skutków ograniczenia obowiązkowych funduszy emerytalnych w wybranych krajach Europy Środkowo-Wschodniej i zaproponowanie takich zmian istniejących zasad fiskalnych, które mogłyby stanowić odpowiedź na wpływ starzenia się ludności na finanse publiczne”.

Raport zbudowany jest wokół postawionych sześciu hipotez.

Badanie potwierdza (hipoteza 1), że koszt finansowania okresu przejściowego do kapitałowych systemów emerytalnych nie był główną przyczyną wzrostu długu publicznego i deficytu budżetowego w krajach Europy Środkowo-Wschodniej. Analiza porównawcza wskazuje na różnice między analizowanymi ośmioma krajami (Bułgaria, Estonia, Litwa, Łotwa, Polska, Rumunia, Słowacja, Węgry) – w tabeli 7.1 pominięto Rumunię? Jednak na decyzję o ograniczeniu kapitałowych systemów emerytalnych w tych krajach wyraźny wpływ wywarła rosnąca presja na ich finanse publiczne.

Raport pokazuje (hipoteza 2), że argumentacja na rzecz ograniczania składek do funduszy emerytalnych może negatywnie wpłynąć na zaufanie społeczne do obowiązkowych systemów emerytalnych. W Raporcie zaprezentowano zróżnicowanie wyników funduszy emerytalnych w badanych krajach. Ciekawe jest to, że w dwóch państwach, które poszły najdalej w ograniczaniu systemów kapitałowych (na Węgrzech i w Polsce), wyniki funduszy były najlepsze.

Zgodnie z nadziejami inicjatorów redukcji składek do funduszy emerytalnych, zmiany te przyniosły poprawę sytuacji finansów publicznych i nie miały negatywnych skutków dla systemów emerytalnych, ale mogą prowadzić do zwiększenia wahań na rynkach finansowych (hipoteza 3). Ze względu na zbyt krótki okres, nie można jeszcze zweryfikować wpływu analizowanych zmian na wahania na rynkach finansowych.

Hipoteza 4, że w wyniku redukcji składek do obowiązkowych funduszy emerytalnych przyszłe emerytury będą niższe, nie została potwierdzona, poza Polską.

Podobnie nie znalazło potwierdzenia przypuszczenie (hipoteza 5), że w wyniku redukcji składek do obowiązkowych funduszy emerytalnych pogorszy się w przyszłości stabilność systemów emerytalnych i finansów publicznych. Ponownie wyjątkiem jest Polska.

Hipoteza 6 zakładała, że dla pogodzenia rosnących napięć fiskalnych i utrzymania istotnej roli obowiązkowych kapitałowych systemów emerytalnych potrzebne byłyby znaczące zmiany reguł fiskalnych w UE oraz metod klasyfikacji długu emerytalnego przez Eurostat, a także prawa państw członkowskich dotyczącego ich finansów publicznych. Większość analizowanych w Raporcie ograniczeń kapitałowych systemów emerytalnych nastąpiła zanim wprowadzono zmiany w regulacjach unijnych w latach 2011-2013. Opracowanie wskazuje na kierunki dalszych zmian.

- Na pozytywną ocenę Raportu składają się w szczególności jego następujące **walory**:
- Dobra podstawa teoretyczna – oparcie się na szerokiej literaturze przedmiotu i dobre wykorzystanie wiedzy dotyczącej systemów emerytalnych;
 - Wkład do wiedzy o systemach emerytalnych: Opracowanie jest zapewne pierwszą pogłębioną analizą porównawczą procesu wycofywania się z kapitałowych rozwiązań w powszechnych systemach emerytalnych krajów Europy Środkowo-Wschodniej;
 - Szeroki zakres analizy omawianego zjawiska – jego przyczyn, okoliczności, rozwiązań, skutków;
 - Bardzo dobra analiza porównawcza: celowy dobór krajów, wykorzystanie źródeł i ekspertów krajowych, jednolita prezentacja;
 - Dobra prezentacja, w tym wiele poglądowych tabel i wykresów, staranna redakcja.

Maciej Żukowski